

Arkiston helmiä 2 – pulsaattoripesukone leikekirjassa

Tämänkertainen artikkeli Arkiston helmiä -sarjassamme sai innoituksensa Sähkölähteenmäen leikekirjasta vuodesta 1953 alkaen. Leikekirjaan oli poimittu Sähkölähteenmäen liikkeen mainos, jossa esiteltiin yrityksen myymälässä 1950-luvun puolivälissä myynnissä ollutta Huvi-pesukonetta.

Ennen vanhaan pyykit pestiin veivaamalla puutynnyrissä (eli pyykki-maijassa) ja sitäkin ennen joessa, järvessä tai meressä pyykkilaudalla. Sähkökäyttöinen pyykinpesukone keksittiin Amerikassa jo 1908, ja suomalaisille sen esitteli Työtehoseura vuonna 1948. Suomessa pulsaattorikoneita valmistsivat Rosenlew ja Upo, ja ulkomailta tuotiin Hoover-koneita.

Pulsaattorikoneissa sisäseinässä oleva pulsaattoriratas pyöritti säiliössä olevaa vettä ja pyykejä. 1958 kokonaan automatisoituneita rumpukoneita alettiin tuoda Suomeen. Aluksi niistä ei pidetty, koska pesuaika oli pitkä, ja veden ja sähkön kulutus oli suuri. 1970-luvulla suurimmalla osalla kotitalouksista oli jo jokin sähköllä toimiva pesukone, ja Upo alkoi valmistaa kotimaisia automaattikoneita. Kaupasta ostettavien pesukoneiden myötä myös kaupasta ostettavat pesuaineet yleistyivät, eikä tarvinnut enää käyttää vaarallista lipeää.

Erilaiset koneet Suomesta

Suomalaisen Rosenlewin suosituin pesukone malli oli Huvi, ja sen tunnuslauseena: pesu HUVI-ksi. Arkistoja tutkiessa huomaa, että ne olivat vallan suosittuja täällä Paimiossa, ja livari Lähteenmäen sähköliikkeessä niitä mainostettiin ahkerasti. Toinen mainittava malli oli Mainio. Upo kehitti Suomessa pyykinpesuteknologiaa, koska alkeellisissa pulsaattorikoneissa oli muutamia arkea vaikeuttavia ominaisuuksia.

Pulsaattoripesukoneiden käyttö

Pulsaattorikoneet yleistyivät paljon 1950-luvulla, ja ne sopivat Suomen kaltaiseen ympäristöön, jossa suurin osa asukkaista asui maalla ilman vesijohtovettä. Karjakeittiöissä (navettojen yhteydessä) oli helppo lämmittää riittävän suuri määrä vettä kerralla ja ulkoa tuotu vesikin kelpasi. Pulsaattorikone teki pesemisestä sähköistä, mutta kaikki muu oli tehtävä käsin. Vesi lämmitettiin padassa ennen kuin se nostettiin ämpärillä koneeseen. Vesi piti myös vaihtaa manuaalisesti ennen huuhtelua. Koneissa oli vedenpoistojohto, mutta se ei ollut kiinni viemäroinnissä. Tämän jälkeen vaatteet piti laittaa kuivumaan, mutta pesun jälkeen ne olivat aivan liian märkiä narulle. Pulsaattorikoneissa oli usein reunassa kiinni mankeli, joka puristi liian veden pois. Upon koneissa oli tehokkaampi painekuivain, joka hyödynsi vettä. Monessa paikassa pidettiin kursseja uusien sähköllä toimivien laitteiden käytöstä, ja näitä tilaisuuksia käytettiin hyväksi uusien tuotteiden mainonnassa, ja sähkön kulutukseen kannustamisessa.

Kuvassa esitteillä eri merkkiä pulsaattorikoneita. Kyseessä on luultavasti jotkin avajaiset, ja itse livari Lähteenmäki on paikalla.

Kuva: Paimion Sähkämuseon valokuva-arkisto

Vaikutuksesta ihmisten elämään

Pesukoneen tuolloinen ostohinta (markkoina) muutettuna nykyisiin euroihin antaa koneen hinnaksi noin 950 euroa. Pesukone oli siis melko suuri sijoitus. Kuitenkin niitä ostettiin paljon, ja ehkä naisten kasvanut vapaa-aika maksoi takaisin töidenteon muodossa. Kun talossa oli jääkaappi, ei kaupassa tarvinnut käydä joka päivä, ja pesukoneella pyykinpesu nopeutui tunteista tai päivistä muutama minuuttiin. Kun talossa on kaksi työssä käyvää aikuista yhden sijaan, varat kertyvät paremmin. Huvittavasti mainoksissa miehiä kehoitettiin ostamaan pyykkikone lahjaksi lausahduksilla kuten: ”Säästä kättä, jonka kerran pyysitte omaksenne” Ja muilla lauseilla, jotka viittaavat naisen kauneuden ja arvokkuuden säilyvän paremmin, jos hän ei joudu tekemään rankkoja töitä.

Kodinkoneiden keksimisellä oli suuri vaikutus naisten vapautumiseen kotitöistä. Varsinkin pyykin- pesuun oli mennyt aiemmin pitkä aika eli yleensä noin yksi viidesosa kaikista kotitöihin käytetystä ajasta. Käsipesu oli myös fyysisesti rasittavaa työtä. Vaatteiden ja veden painoa piti hämmentää kepillä tai vääntää kammella tai hangata vaatteita pyykkilautaan. Työn vaatimaa voimaa on verrattu metsätöihin, ja välillä vesi piti sen lisäksi kantaa käsin pyykkipaikalle.

26.7.2021

Lähteet:

- leikekirjat: Lähteenmäki Sähköliike Paimio 1953- &1958-
- Kodinkuvalehden artikkeli: Pesukone pelasti naisen raadannasta
- Ylen Elävä arkisto
- Kirja: Suomen Sähkölaitosyhdistys 1926–1966

Kirjoittanut: *Roosa-Kerttu Seppä, kesätyöntekijä*